त्स्थस्तेन सः स्मृतः" हरिवं० १० अ०। "शासदीजे हरिं यज्ञैः शशाद इति विश्रुतः। पुरञ्जयस्तस्य सुत इन्द्रवाह्य इतीरितः। ककुत्स्थ इति चाप्युक्तः शृणु नामानि कर्मभिः। कृतान्त आसीत् समरोदेवान सह दानवैः। पार्ष्णिग्राहे वृतो वीरो देवैर्दैत्यपराजितैः। वचनाद्देवदेवस्य विष्णोर्विश्वात्मनः प्रभोः। वाहनत्वे वृतस्तस्य बभूवेन्द्रो महावृषः। नमन्नथो धनुर्दिव्यमादाय विशिखान् शितान्। स्तूयमानस्तमारुह्य युयुत्सुः ककुदि स्थितः। तेजसाप्यायितो विष्णोः पुरुषस्य परात्मनः। प्रतीच्यां दिशि दैत्यानां न्यरुणत्त्रिदशैः पुरम्। तैस्तस्य चाभूत् प्रधनं तुमुलं लोमहर्षणम्। यमाय भल्लैरनयद्दैत्यान् येऽभिययुर्मृधे। तस्येषुपाताभिमुखं युगान्ताग्निमिवोल्बणम्। विसृज्य दुद्रुवुर्दैत्याहन्यमानाःस्वमालयम्। जित्वा पुरं धनं सर्व्वमयच्छद्मज्रपाणये। प्रत्ययच्छत् स राजर्षिरिति नामभिराहुतः" भाग० ९,६,११ "इक्ष्वाकुवंश्यः ककुदं नृपाणां ककुत्स्थ इत्याहितलक्षणोऽभूत्" रघुः। तस्यापत्यं शिवा० अण्। काकुत्स्थ तदपत्ये। "काकुत्स्थ ईषत् स्मयमान आस्त" भट्टिः।

ककुद् स्त्री कं सुखं कौति कु-शब्दे क्विप् तुक् च पृषो०तस्य दः। वृषस्कन्धपृष्ठस्थमांसपिण्डाकारे, (झुंड) इति ख्याते १वृषाङ्गभेदे २श्वेतच्छत्रादौ नृपचिह्ने, ३प्रधाने, ४पर्व्वताग्रभागे च। "आस्यं विवृत्य ककुदि पाणिना प्राक्षिपच्छनैः" भा० अनु०२९१अ०। ककुदिस्थितः ककुत्स्थशब्दे उदा०।

ककुद पु०न०कस्य देहस्य सुखस्य वा कुं भूमिं ददाति दा-क। (झुँट) इति ख्याते १वृषाङ्गभेदे, २प्रधाने, ३नृपचिह्ने, छत्रादौ, ४पर्व्वताग्रभागे च। "इक्ष्वाकुवंश्यः ककुदं नृपाणाम्" रघुः। "नृपतिककुदं दत्त्वा यूने सितातपवारणम्" रघुः। "स राजककुदव्यग्रपाणिभिः पार्श्ववर्त्तिभिः" रघुः। बहु० अवस्थायामन्त्यलोपः समा०। अजातककुत् अल्पवयाः वृषः। पूर्णककुत् तरुणः। पर्व्वतभेदे चान्त्यलोपःत्रिककुत् त्रिकूटगिरिः।

ककुदाक्ष त्रि० ककुदं राजचिह्नमक्ष्णोति धारकत्वेन व्याप्नोति अक्ष—अण् उप० स०। राजचिह्नधारके। तस्यापत्यम् रेवत्या० ठक्। काकुदिक तदपत्ये पु०स्त्री

ककुदावर्त्त पु० ककुदि आवर्त्तः। ककुदिस्थे दुष्टरोमावर्त्तभेदे। तस्य प्राणिस्थत्वात् निन्द्यत्वाच्च मत्वर्थे इनि। ककुदावर्त्तिन् तच्चिह्नयुक्ते निन्द्ये वृषे।

ककुद्मत् पु० ककुदस्त्यस्य मतुप् यवादि० न मस्य वः। १वृषे। "दर्पकलः ककुद्मान्" कुमा०। "अशोभतोच्चैर्नदितं ककुद्मताम्" माघः। "मदोदग्राः ककुद्मन्तः सरितां कूलमुद्रुजाः" "दृप्तः ककुद्मानिव चित्रकूटः" रघुः। ककुद् सादृश्येनास्त्यस्य मतुप्। २ककुत्सदृशे बहुलोदकसंघातयुक्ते। "ऊर्म्मिः प्रतूर्त्तिः ककुद्मान्" यजु०९,६, ककुद्मान् ककुच्छब्देन वृषस्कन्धे उन्नतप्रदेश उच्यते सादृश्ये मयुप् तत्सामान्यादुदकनिचयैर्युक्तः" वेददी०। ३ऋषभौषधौ" राजनि० ४पर्व्वते स्वामी

ककुद्मती स्त्री ककुदिव मांसपिण्डोऽस्त्यस्याः मतुप् यवा० न मस्य वः ङीप्। कट्याम् अमरः

ककुद्मिन् पु० ककुद्+अस्त्यर्थे मिनि। १वृषे २पर्व्वते च। "अष्टौ सहस्राणि ककुद्मिनामहम्" भा० आश्व० १०३अ०। ४रैवते नृपे पु०। "आनर्त्तस्य तु दायादो रेवोनाम महाद्युतिः। आनर्त्तविषयश्चासीत् पुरी चास्य कुशस्थली। रेवस्य रैवतःपुत्रः ककुद्मी नाम धार्म्मिकः" हरिवं० १०अ०।

ककुद्मिसुता स्त्री ६त०। बलरामभार्य्यायां रेवत्याम्। ककुद्मिकन्यादयोऽप्यत्र "ककुद्मिकन्यावक्त्रान्तर्वासलब्धाधिवासया" माघः।

तस्याः पूर्व्वकालिकायाअपि बलदेवपरिणयकथा यथा "रेवस्य रैवतः पुत्रः ककुद्मी नाम धार्म्मिकः। ज्येष्ठः पुत्रशतस्यासीद्राज्यं प्राप्य कुशस्थलीम्। स कन्यासहितः श्रुत्वा गान्धर्वं ब्रह्मणोऽन्तिके। मुहूर्त्तभूतं देवस्य गतं बहुयुगं प्रभो। आजगाम युवैवाथ स्वां पुरीं यादवैर्वृताम्। कृतां द्वारवतीं नाम्ना बहुद्वारां मनोरमाम्। भोजवृष्ण्यन्धकैर्गुप्तां वासुदेवपुरोगमैः। ततस्तद्रैवतोज्ञात्वा यथातत्त्वमरिन्दम!। कन्यां तां बलदेवाय सुव्रतां नाम रेवतीम्। दत्त्वा जगाम शिखरं मेरोस्तपसि संशितः। रेमे रामोऽपि धर्म्मात्मा रेवत्या सहितः सुखी" १०अ०। युधिष्ठिरउवाच "कथं बहुयुगे काले समतीते द्विजोत्तम!। न जरा रेवतीं प्राप्ता रैवतं वा ककुद्मिनम्। मेरुं गतस्य वा तस्य शर्य्यातेः सन्ततिः कथम्। स्थिता पृथिव्यामद्यापि श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः। नारद उवाच। न जरा क्षत्पिपासा वा न मृत्युर्भरतर्षभ!। ऋतुचक्रं न भवति ब्रह्मलोके सदाऽनघ। ककुद्मिनस्तु तं लोकं रेवतस्य गतस्य ह। हृता पुण्यजनैस्तात राक्षसैः सा कुशस्थली" भा० हरि० ११अ०।

ककुन्दर न० कस्य शरीरस्य पृष्ठदेशस्य कुं भूमिं दृणाति दृ—बा० खच्। पृष्ठवंशाधःस्थे गर्त्ताकारे कूपके "सक-